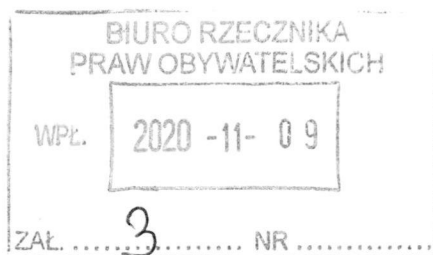

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

KRZYSZTOF PIETRASZKIEWICZ

PREZES

Warszawa, dnia 4 listopada 2020 r.

Pan
Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na pismo Pana Rzecznika o sygn. IV.512.149.2020.KD z dnia 12 października 2020 r. w sprawie prowadzenia działań egzekucyjnych z rachunku bankowego, uprzejmie przedstawiam stanowisko w sprawie.

Na wstępie pragnę poinformować, że egzekucja środków z rachunku bankowego prowadzona przez sądowe organy egzekucyjne została uregulowana w art. 889 i n. k.p.c. (przepisy działu III Egzekucja z rachunków bankowych) oraz w art. 54 i 54 a Prawa bankowego (przepisy znajdujące zastosowanie w zakresie egzekucji prowadzonej zarówno przez sądowe, jak i administracyjne organy).

Z przedmiotowych przepisów wynika, że **co do zasady wszystkie środki znajdujące się na rachunku oszczędnościowym, rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym oraz na rachunku terminowych lokat oszczędnościowych podlegają zajęciu.**

Od wskazanej zasady przewidziane są ustawowe wyjątki (tzw. przywileje egzekucyjne dla dłużnika). Po pierwsze ustanowiona w przepisie art. 54 Prawa bankowego kwota wolna od zajęcia wynosząca 75% minimalnego wynagrodzenia za pracę, w każdym miesiącu kalendarzowym, w którym obowiązuje zajęcie (przywilej kwotowy). Drugi z wyjątków to świadczenia wskazane przez ustawodawcę w przepisie art. 54a Prawa bankowego, z których środki trafiające na zajęty rachunek nie podlegają egzekucji, a co z tym związane dłużnik ma swobodę w ich dysponowaniu (przywilej przedmiotowy). Stosowne wyłączenie znajduje się także w art. 890 § 1¹ k.p.c.

Innymi słowy ograniczenia egzekucji sądowej z rachunku bankowego zostały uregulowane w ww. przepisach. Ograniczenie egzekucji, przewidziane w danym przepisie prawa, ma zastosowanie tylko przy egzekucji z wierzytelności wymienionej w treści tego przepisu.

Wskazuje na to wyraźnie już sama treść tych przepisów (ich wykładnia literalna), która, *expressis verbis*, określa, do jakich należności przepisy te mają zastosowanie.

Warto przy tym podkreślić, że przepisy regulujące ograniczenia egzekucji – **jako przepisy wyjątkowe – nie podlegają wykładni rozszerzającej (*exceptiones non sunt extendendae*)**. Jeżeli ustawodawca chce chronić przed egzekucją kwoty pochodzące z określonych świadczeń (wierzytelności pieniężnych) po ich wypłacie dłużnikowi, w tym także po przekazaniu na rachunek bankowy dłużnika, może to zrobić, stanowiąc przepisy tego rodzaju jak art. 831 § 2 k.p.c. albo art. 54 i 54a Prawa bankowego. Jeżeli nie ma podobnych przepisów, **bank obowiązany jest zająć przekazaną na rachunek bankowy kwotę**, zgodnie z art. 890 § 1 k.p.c., w świetle którego „Zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego dłużnika jest dokonane z chwilą doręczenia bankowi zawiadomienia o zakazie wypłat z tego rachunku i obejmuje również kwoty, których nie było na rachunku bankowym w chwili jego zajęcia, a zostały wpłacone na ten rachunek po dokonaniu zajęcia”. Następnie zaś obowiązany jest **przekazać ją na rachunek organu egzekucyjnego** – zgodnie z art. 889² „Bank przekazuje środki pieniężne z zajętego rachunku na rachunek bankowy komornika niezwłocznie po upływie siedmiu dni od dnia doręczenia zawiadomienia o zajęciu. Jednakże w razie egzekucji bieżących alimentów lub rent bank niezwłocznie przekazuje środki pieniężne z zajętego rachunku na rachunek bankowy komornika”.

Zatem z punktu widzenia obowiązków banku, zgodnie z art. 890 k.p.c. zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego, jest dokonane z chwilą doręczenia bankowi zawiadomienia o zakazie wypłat z tego rachunku i obejmuje również kwoty, które nie były na rachunku bankowym. **Bank jest niejako wykonawcą dyspozycji skierowanej do niego przez organ egzekucyjny, zaś w przypadku naruszenia przepisów dotyczących obowiązków banków w zakresie egzekucji z rachunków bankowych, bank odpowiada za wyrządzoną przez to wierzycielowi szkodę (art. 892 § 1 k.p.c.)**.

Trudno wyobrazić sobie, aby wobec faktu automatyzacji obsługi zawiadomień o zajęciu rachunku bankowego związanej z jej ustawową elektronizacją, bank miał obowiązek analizowania, z jakiego tytułu pochodzą wpływy na rachunku dłużnika, tym bardziej, iż tytuły przelewów mogą być rozmaicie opisane. W tym kontekście, mając na uwadze obowiązki banku dotyczące zajęcia rachunku bankowego, stwierdzić należy, **że wypłaty z rachunku bankowego objętego zajęciem nie powinny być oparte na domysłach i przesłankach mogących jedynie pośrednio świadczyć o ewentualnym wyłączeniu/ograniczeniu egzekucji**.

Dodać należy, że w odpowiedzi podsekretarza stanu w Ministerstwie Finansów – z upoważnienia ministra na interpelację nr 25271 w sprawie rzekomo nieprawidłowej praktyki banków związanej z egzekucją środków finansowych znaleźć można następujące stanowisko: **„Organ egzekucyjny, podejmując czynności egzekucyjne, bierze pod uwagę z urzędu określone przepisami wyłączenia spod egzekucji, jak wskazuje doktryna na tle sądowego postępowania egzekucyjnego (por. red. M. Manowska, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, tom 2, Warszawa 2011, s. 537). Ustalenie, że określony przedmiot, do którego kierowane są czynności egzekucyjne, nie podlega egzekucji, powinno powodować odstąpienie od zajęcia tego przedmiotu. Natomiast gdyby do takiego ustalenia doszło po**

zajęciu składnika majątku dłużnika niepodlegającego egzekucji, organ egzekucyjny z urzędu umarza w tej części postępowanie (art. 824 § 1 pkt 2 k.p.c.). Jak podkreślono, w przepisach dotyczących egzekucji z rachunku bankowego, zarówno w Kodeksie postępowania cywilnego, jak i w ustawie o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, **brak jest uregulowań co do możliwości samodzielnego decydowania przez banki odnośnie do dokonywania wypłat z zajętego rachunku bankowego, wskazując, że rola banku w procesie egzekucji zarówno sądowej, jak i administracyjnej jest jedynie rolą wykonawcy bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa, ukształtowanych przez ustawodawcę.** Równocześnie zauważono, że dla efektywnego funkcjonowania przepisów ochronnych przewidzianych w postępowaniu egzekucyjnym, których celem jest umożliwienie utrzymania dłużnikowi egzystencji, jest zapewnienie odpowiedniego dostępu do informacji o pochodzeniu środków wpływających na zajęty rachunek bankowy. **W przypadku gdy organ egzekucyjny nie wydał zgody/nie poinformował banku o wyłączeniu spod egzekucji określonych wpływów na objęty zajęciem rachunek bankowy, w interesie dłużnika jest podjęcie aktu staranności w postaci powiadomienia komornika (organu egzekucyjnego) o okolicznościach uzasadniających wyłączenie bądź ograniczenie egzekucji, które to okoliczności komornik jest obowiązany uwzględnić z urzędu.** Jak stwierdzono, taki tryb postępowania nie jest powszechnie znany dłużnikom, co powoduje kierowanie przez klientów do banków reklamacji o zwolnienie środków spod egzekucji zamiast złożenia stosownego wniosku do organu egzekucyjnego.”

To przede wszystkim dłużnik winien wykazać się starannością, a w przypadku zajęcia rachunku podnieść, iż określone środki pieniężne są zwolnione spod egzekucji i jako takie winny być zwolnione spod zajęcia.

W tym zakresie dodać należy, że do przeszkód, o których bank powinien powiadomić komornika (zgodnie z art. 889 ust. 1 pkt 1 k.p.c.), należy zaliczyć m.in. brak jakichkolwiek środków na rachunku, dokonane już zajęcie na rzecz innego wierzyciela, zbieg egzekucji administracyjnej z sądową, istniejący między dłużnikiem a bankiem spór sądowy o wiarygodność dłużnika z rachunku bankowego, ustanie stosunku rachunku bankowego, przedawnienie roszczeń wynikających z rachunku bankowego. **To, że środki są zwolnione spod egzekucji na podstawie innych przepisów, niż 54, 54a Prawa bankowego, art. 890 § 1¹ k.p.c. nie stanowi zatem przeszkody w przekazaniu środków na rzecz organu egzekucyjnego.**

Reasumując, w razie prowadzenia egzekucji z rachunku bankowego, **bank powinien uwzględnić tylko ograniczenia egzekucji określone w art. 54, 54a Prawa bankowego i art. 890 § 1¹ k.p.c.**

W zakresie działań podejmowanych przez banki (w zakresie środków zwolnionych spod egzekucji z rachunku bankowego na podstawie ww. przywilejów egzekucyjnych), pragnę dodać że każdorazowo, przy wprowadzaniu kolejnego świadczenia zwolnionego spod egzekucji Związek Banków Polskich we współpracy z KIR S.A. prowadzi uzgodnienia z podmiotem odpowiedzialnym za wypłatę danego świadczenia w sprawie umieszczania przez podmioty wypłacające odpowiedniego „słowa kodowego” w tytule przelewu, co ułatwia identyfikację świadczenia.

Ponadto, w celu identyfikacji tych środków, pozyskujemy również od organów wypłacających świadczenia numery rachunków bankowych, z których realizowane są przelewy tych środków. Stosowne komunikaty w tym zakresie zostają wysłane do banków za pośrednictwem systemu Ognivo. Systemy bankowe obsługujące egzekucję zostają wówczas niezwłocznie odpowiednio dostosowane, tak aby automatycznie nie dochodziło do zajęć tych środków. Powyższe działania odnoszą się jednak wyłącznie do środków, które na mocy przepisów odrębnych podlegają automatycznemu zwolnieniu spod egzekucji w razie wpływu na rachunek bankowy (np. 500+).

Dodać należy, że ew. błędy w zakresie środków, które podlegają automatycznemu zwolnieniu spod egzekucji sądowej i administracyjnej, **mogą wynikać, że organy wypłacające świadczenia nie stosują uprzednio uzgodnionych z sektorem bankowym słów kodowych, tj. np.:**

„R.500+” – w przypadku świadczenia wychowawczego;

„PDS” – w przypadku świadczenia dobry start;

„R.500+ PDS” – w przypadku jednego wspólnego przelewu ww. świadczeń.

Zauważyć tutaj należy, że instytucje, wypłacające tego typu środki zwolnione spod egzekucji, z dużą dowolnością wprowadzają informacje w tytułach operacji, co uniemożliwia skuteczne identyfikowanie takich świadczeń, np. po jednoznacznych frazach typu świadczenie rodzinne itp. Dodatkowo stosowane w ostatnim czasie frazy „SR” czy „FA” są zbyt ogólne do uznania wpływających na rachunki środków za zwolnione spod egzekucji. Frazy takie mogą występować również w innych przelewach instytucji realizujących świadczenia, np. przy opłatach za usługi, które to świadczenia nie są zwolnione.

Ponadto, przypadki błędnej identyfikacji świadczeń spowodowane są nieustannymi zmianami numerów rachunków nadawców przez instytucje wypłacające te środki (MOPS-y, Urzędy Gminne i inne) z jednoczesnym brakiem informowania banków o takiej zmianie.

Odnosząc się do powyższych problemów, pragnę dodać, że ZBP kierował w tej sprawie wielokrotnie korespondencje do właściwych organów (przede wszystkim do MRPiPS – w zał. ostatnie pismo).

Wreszcie należy zwrócić uwagę **na brak spójności i jednolitego podejścia do kolejnych wdrażanych zmian w przepisach – w szczególności w zakresie wprowadzania kolejnych świadczeń zwolnionych spod egzekucji w związku z pandemią Covid-19**, polegający np. na tym, że pierwotnie tylko część z tych świadczeń była zwolniona, pomimo, że z uwagi na ich rodzaj i zakładany cel wypłaty, stosownemu zwolnieniu powinny podlegać wszystkie¹.

Dopiero w wyniku licznych interwencji ZBP problem został rozwiązany i wprowadzono stosowne zmiany legislacyjne.

---

¹ Chodzi m.in. o środki z tytułu wypłaconych przedsiębiorcom dofinansowań, o których mowa w art. 15zzb, art. 15zcc i art. 15zze ustawy COVID-19, lub z tytułu pożyczki, o której mowa w art. 15zdd ustawy COVID-19 – zostały one zwolnione spod egzekucji dopiero na podstawie ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz. U. poz. 1086 z późn. zm.).

W zakresie natomiast rachunku rodzinnego, o którym mowa w art. 52a Prawa bankowego, wskazać należy, że w obecnym kształcie ww. rozwiązanie nie spełni postulowanej przez Pana Rzecznika funkcji, przede wszystkim dlatego, że wpłacanie środków pieniężnych pochodzących z przedmiotowych świadczeń zwolnionych spod egzekucji **ma charakter fakultatywny**. Innymi słowy, to że klient będzie posiadał rachunek rodzinny, nie oznacza, że organy wypłacające świadczenia będą dokonywać wpłat wyłącznie na ten rachunek.

Nie zwalnia to zatem banków z identyfikacji wpływów na pozostałych rachunkach - tym samym nie pozwalałoby to wyeliminowanie ew. błędów w identyfikacji. **Jednocześnie brak jest obowiązku prowadzenia tego rodzaju rachunku dla każdej osoby otrzymującej świadczenia wyłączone spod egzekucji.**

W tym kontekście zauważyć jednak należy, że większość banków posiada w swojej ofercie darmowy rachunek dla osób otrzymujących świadczenia zwolnione spod egzekucji, tj. np. 500+.

Niezależnie od powyższych wyjaśnień pragnę zapewnić, że każdy przypadek ew. pomyłki w zajęciu środków jest rozpatrywany indywidualnie ze szczególną uwagą, zaś jak wynika z informacji przekazanych przez banki, wobec skali dokonywanych zajęć egzekucyjnych z rachunku bankowego, liczba błędów w identyfikacji środków po stronie banków ma charakter znikomy i spowodowane są one, jak zauważono, nieprawidłowym stosowaniem ustalonych słów kodowych i częstymi zmianami w numerach rachunków, z których wypłacane są te świadczenia, o czym w przeważającej mierze banki nie są informowane w odpowiednim czasie.

***

Mając na uwadze powyższe, pozostaję w przekonaniu, że powyższe wyjaśnienia okażą się dla Pana Rzecznika wystarczające. Jednocześnie zwracam się do Pana Rzecznika z prośbą o skierowanie do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wystąpienia w celu stosowania uprzednio uzgodnionych z sektorem bankowym słów kodowych i bieżącego przekazywania informacji o zmianach numerów rachunków, z których wypłacane są świadczenia zwolnione spod egzekucji.

~ uyarılmı şecunku
info,

Załącznik:

Pismo ZBP do MRPiPS z dnia 8 lipca 2020 r.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

KRZYSZTOF PIETRASZKIEWICZ

PREZES

Warszawa, dnia 8 lipca 2020 r.

Pani
Marlena Małag
Minister Rodziny, Pracy
i Polityki Społecznej

Szanowne Pani Minister,

w związku z utrzymującymi się poważnymi problemami w zakresie **właściwego oznaczania przez organy wypłacające świadczenia przelewów świadczeń niepodlegających egzekucji w tym – głównie świadczenia wychowawczego (Program 500+)**, zwracam się z uprzejmą prośbą o **ponowienie działań umożliwiających bankom identyfikację środków zwolnionych spod egzekucji wpływających na rachunek bankowy.**

Na wstępie należy zwrócić uwagę, że w trakcie procesu egzekucji roszczeń zarówno na drodze cywilnoprawnej, jak i administracyjnoprawnej, zajęcie wierzytelności na rachunku bankowym, stanowi jedno z podstawowych działań organów egzekucyjnych. Dla ochrony pewnej części środków zgromadzonych na rachunku przed prowadzeniem z nich egzekucji a tym samym zapewnienia minimum socjalnego posiadaczowi rachunku, powszechnie przepisy posiadają szereg ograniczeń egzekucji w tym również egzekucji z rachunku bankowego.

Jednocześnie należy wskazać, że ustawa nakłada na banki obowiązek weryfikacji czy środki wpłacone na rachunek stanowią świadczenia niepodlegające zajęciu. Wprowadzone przepisy nie wskazują przy tym w jaki sposób bank miałby skutecznie uzyskać informację o pochodzeniu środków, w szczególności czy wpłacone na rachunek bankowy środki stanowią świadczenia niepodlegające zajęciu.

W chwili obecnej, w sytuacji gdy świadczenie niepodlegające egzekucji wpływa na rachunek bankowy dochodzi do połączenia wszystkich środków znajdujących się na tym rachunku. W rezultacie, w przypadku późniejszego przeprowadzenia jakichkolwiek operacji na

rachunku, nie istnieje możliwość ich wyraźnego wyodrębnienia, co uniemożliwia wyłączenie tych środków spod egzekucji. Należy zwrócić uwagę, że obecnie, wobec niedoskonałości obowiązujących przepisów, banki wykonując zawiadomienie organów egzekucyjnych o dokonaniu zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego, na który wpływały środki ze świadczeń niepodlegających egzekucji (w tym z programu „Rodzina 500+”), w celu prawidłowej obsługi zajęć egzekucyjnych zmuszone są do weryfikacji tytułu przelewu wpisywanego przez jednostki wypłacające świadczenia niepodlegające egzekucji oraz numeru rachunku bankowego, z którego dokonywany jest taki przelew.

Niestety, **nagminnie mają miejsce przypadki, w których wskazane jednostki niewłaściwie tytułują przelewy ww. świadczeń, wykonują przelewy bez właściwego oznaczenia lub przelewy łączone, obejmujące te świadczenia oraz środki pieniężne pochodzące z innych źródeł, co uniemożliwia identyfikację ww. świadczeń po tytule przelewu.** Ponadto, często zdarza się, że jednostki wypłacające przedmiotowe świadczenia posługują się jednym rachunkiem bankowym do realizacji wszystkich transakcji płatniczych, nie tylko związanych z wypłatą świadczeń niepodlegających egzekucji.

Pewnym ułatwieniem w identyfikacji środków zwolnionych spod egzekucji **było ustalenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, że przelewy stanowiące wypłatę świadczeń wychowawczych powinny być oznaczane dodatkową adnotacją (słowem kodowym) „R.500+”**. Analiza dotychczasowych działań wskazuje, że o ile na początku większość organów dostosowała swoją praktykę w tym zakresie, o tyle **obecnie część organów zaprzestała stosowania oznaczenia przelewów słowem kodowym „R.500+”** co znacząco utrudnia bieżącą weryfikację wypłacanych świadczeń. Niestety pomimo kierowanych również Przez Ministerstwo do właściwych organów (wójtów, burmistrzów, prezydentów miast) pism w sprawie prawidłowego oznaczania tych środków, sytuacja nie uległa poprawie.

Z informacji przekazywanych przez banki wynika, że część organów wypłacających świadczenia zaprzestało stosowania uzgodnionych fraz, które pozwalają na identyfikację odpowiednich świadczeń. Banki identyfikują coraz więcej wpływów na rachunki bankowe, w których podmioty te (np. MOPS) wypłacające świadczenia zwolnione spod egzekucji, w tytule przelewu środków zwolnionych wskazują teraz jedynie frazę „SR”. Wskazana fraza występuje również w tytułach przelewów innych środków, które nie są zwolnione spod egzekucji. Po wpływie środków na rachunek bankowy objęty zajęciem egzekucyjnym, Bank nie ma możliwości automatycznej identyfikacji środków zwolnionych i udostępniania ich klientom.

W celu umożliwienia bankom prawidłowej identyfikacji środków niezbędne jest dalsze i ciągłe stosowanie uzgodnionych wcześniej z Ministerstwem ustaleń, aby w tytule przelewu używać dodatkowego oznaczenia (słowa kodowego), tj.

„R.500+” – w przypadku świadczenia wychowawczego;

„PDS” – w przypadku świadczenia dobry start;

„R.500+ PDS” – w przypadku jednego wspólnego przelewu ww. świadczeń.

Jednocześnie w przypadku pozostałych świadczeń zwolnionych spod egzekucji (w zakresie właściwości Ministerstwa), prosimy o wprowadzenie odpowiednich oznaczeń (słów kodowych) w tytule przelewu lub co najmniej dodawanie odp. skrótów, np. w przypadku świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego, np. „świad. Fun. Alim.” (obecnie organy wskazują „FA”, co powoduje, że systemy teleinformatyczne banków obsługujące zajęcia identyfikują po tej frazie np. zapłaty za faktury).

Opisany powyżej problem w zakresie identyfikacji świadczenia wychowawczego pozostaje także aktualny w stosunku do wszystkich pozostałych świadczeń zwolnionych spod egzekucji zarówno administracyjnej, jak także cywilnej, o których mowa w art. 833 § 6 i 7 kodeksu postępowania cywilnego (odpowiednio art. 54 a Prawa bankowego).

Uwzględniając powyższe, zwracam się z uprzejmą prośbą o **ponowienie wystąpienia do organów wypłacających świadczenia w przedmiocie konieczności oznaczania przez organy przelewów stanowiących wypłatę świadczeń odpowiednimi ww. słowami kodowymi.**

Mając na uwadze powyższe, liczę na przychylne odniesienie się Pani Minister do naszej prośby w sprawie podjęcia postulowanych przez nas działań umożliwiających bankom właściwą identyfikację środków.

Wzrost: 170 cm
inf 2,

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH
UL. L. KRUCZKOWSKIEGO 8.
00-380 WARSZAWA
TEL. 22 48-68-180 FAKS 22 48-68-100
NIP: 526-000-09-91, REGON: 012015529

OPŁATA POBRANA
TAXE PERCUE-POLOGNE
Umowa z Poczta Polska SA
33/CP RH13-3/2003/D

Pan
Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH

WPŁ. 2020 -11- 09

ZAL. .... NR .....